

CYFARFOD	Pwyllgor Iaith
DYDDIAD	10 Hydref 2022
TEITL	Cynllun Hybu'r Gymraeg: Adran Cyllid
PWRPAS	Cyflwyno gwybodaeth am gyfraniad yr Adran i'r Polisi Iaith
AWDUR	Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

Cefndir

1. Mae'r adroddiad hwn wedi ei pharatoi er mwyn cyflwyno gwybodaeth i'r Pwyllgor Iaith am gyfraniad yr Adran Gyllid i'r Polisi Iaith.
2. Mae Polisi Iaith y Cyngor wedi ei wreiddio yn holl waith yr Adran, a byddwn yn amlygu yn yr adroddiad hwn y cyfleoedd sydd ar gael i wella'r ddarpariaeth i'n trigolion gan gydnabod hefyd yr heriau sy'n wynebu'r maes.

Iaith Swyddi a Staff yr Adran Gyllid

3. Yn dilyn gwaith diweddar i adolygu gofynion ieithyddol holl swyddi'r Adran, adnabod dynodiadau iaith y swyddi, ac yna i asesu iaith staff yr Adran, gellir adrodd fod 218 o staff yr Adran (sef 96%) bellach wedi cyflwyno hunanasesiad, a 216 o'r rheiny (99.1%) yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi.
4. Mae cynnal a chadw'r gallu i gynnig ein gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg yn waith parhaus, ac rydym yn ystyried gofynion iaith staff yn ein gwaith bob-dydd, wrth recriwtio a phenodi, anwytho a chynnal sgysiau gwerthuso parhaus. Rydym yn cynnig cefnogaeth i staff ddatblygu eu sgiliau iaith, er mwyn iddynt fedru rhoi'r gwasanaeth gorau i bobl Gwynedd yn Gymraeg a chadw safonau uchel yng nghydestun yr iaith.

Casgliad

5. Mae gwasanaethau'r Adran Gyllid yn cynhyrchu amrywiaeth o lythyrau, taflenni, ffurflenni, poster, gwefannau a systemau dwyieithog, gyda'r Gymraeg fel iaith diofyn. Mae'r Adran yn anelu i gyflawni safon 'Cymraeg Clir', fel nad yw cwsmeriaid Cymraeg yn teimlo bod ein dogfennau Cymraeg yn rhy anodd i'w deall a'u defnyddio.
6. Gyda rhai agweddau arbenigol o waith Cyllid a Thechnoleg Gwybodaeth, rydym yn brwydro yn erbyn talcen caled i gyrraedd y safon. Fodd bynnag, os rydym yn disgyn yn fyr ar adegau mae hynny oherwydd natur dechnegol y mater sydd o dan sylw, nid oherwydd diffyg uchelgais na diffyg ymdrech gan yr Adran.

Cwestiynau Aelodau'r Pwyllgor

7. Mae'r tabl canlynol wedi ei baratoi er mwyn cyflwyno ymatebion yr Adran Cyllid i'r cwestiynau a'r materion hoffai'r aelodau'r Pwyllgor iaith eu trafod, gydag enghreifftiau o wasanaethau'r Adran hoffwn eu hamlygu.

1. HYBU A HYRWYDDO

Sut ydym ni'n mynd y tu hwnt i ddarparu yn ddwyieithog i fod yn cynyddu'r cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned, i gyfrannu at y targed cenedlaethol o greu miliwn o siaradwyr, ac at y nod Llesiant o sicrhau bod pobl Gwynedd yn "Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg"?

Cwestiwn 1 - *Allwch chi amlygu unrhyw brosiectau o fewn eich adran sydd yn cyfrannu tuag at un o flaenoriaethau strategaeth iaith y Cyngor, sef Cynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd?*

Ymateb:

Ansawdd Cynnyrch Cyffredinol

Mae gwaith eang gan amrywiol wasanaethau'r Adran Cyllid yn cyfrannu tuag at hybu'r Gymraeg, gyda chyhoeddiadau fel y Datganiad o Gyfrifon y Cyngor, Adroddiad Blynyddol y Gronfa Bensiwn, a ffurflenni Trethi a Budd-dal yn gosod y safon ac yn ddeunydd cyfeirio i gyrff eraill ddilyn ein trywydd.

Iaith Microsoft Windows

Mae defnydd byd-eang o gyfrifiaduron drwy gyfrwng y Saesneg gan fusnesau ac unigolion wedi cyflyru defnyddwyr (hyd yn oed yng Ngwynedd) i ymgyswngtu gyda themau Saesneg mewn amrywiol systemau. Er gwaethaf hynny, rydym yn annog ein defnyddwyr i weithio gyda'r gosodiad Cymraeg ar ein cyfrifiaduron.

Mae'r Cyngor yn cyflenwi cyfrifiaduron ar lwyfan "Microsoft Windows" ar gyfer ein swyddogion, gan wasanaethu oddeutu 2,700 o ddefnyddwyr corfforaethol. Derbynnir y cyfrifiaduron hyn â llwyfan weithredu Saesneg, sef y safon diofyn ar gyfer cyfrifiaduron sy'n cael eu cyflenwi yn y DU. Bellach, mae camau mewnol tra'n paratoi'r cyfrifiaduron ar gyfer ein defnyddwyr yn addasu'r gosodiad, gyda phob cyfrifiadur newydd yn cael ei baratoi â llwyfan weithredu yn yr iaith Gymraeg.

Ers adrodd i'r Pwyllgor iaith llynedd, mae'r Cyngor wedi penderfynu mai'r Gymraeg yw gosodiad diofyn ar holl gyfrifiaduron y Cyngor. Er bod rhai gwasanaethau eisoes yn arddangos parodrwydd clir i drosglwyddo i'r Gymraeg, dim ond oddeutu hanner ein defnyddwyr ledled y Cyngor oedd wedi trosglwyddo eu cyfrifiadur yn wirfoddol i'r Gymraeg. Canlyniad hynny oedd penderfyniad i orfodi'r newid.

Prosiect Dynodiadau Iaith

Fel nodir yn y cyflwyniad uchod, dim ond dau aelod o staff yr Adran Gyllid sydd ddim yn cyrraedd gofynion iaith eu swyddi. Mae'r swyddogion hyn ar lefel sylfaen, ac mae cyfleoedd pellach iddynt ddatblygu eu hyfforddiant pe baent yn dymuno. Rydym yn hyderus bydd modd adrodd ar gynnydd yn fuan.

Datblygu'r Gymraeg

Ers yr adroddiad diwethaf yn Hydref 2021, mae Cymhorthydd Refeniw Treth Cyngor (sef un o'r swyddogion a gyfeirir atynt uchod) wedi mynychu cwrs Gloywi iaith gyda Dysgu Cymraeg, a oedd yn benodol i staff Cyngor Gwynedd, a hynny rhwng Mai a Mehefin 2022. Gan ei bod wedi datblygu i lefel sylfaen erbyn hyn, mae gweithio i'r Cyngor wedi ei helpu i ddysgu a datblygu ei hun fel unigolyn a magu hyder i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle.

Cynllun Cyfeillion

Mae'r Cynllun Cyfeillion wedi'i sefydlu i gefnogi un o amcanion y prosiect hwn, sef helpu staff y Cyngor i gyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi.

Diben y cynllun yw rhoi cyfle i staff ar ganol derbyn hyfforddiant, neu newydd orffen, i ddefnyddio'r Gymraeg yn anffurfiol a gofyn am help mewn sefyllfa gyfforddus.

Ar hyn o bryd mae 1 aelod o staff Cyllid yn rhan o'r Cynllun. Yr enghraifft yma yw dysgwr sy'n gweithio yn y Gwasanaeth Trethi. Mae hi wedi ymuno gyda'r Cynllun Cyfeillion, ac wedi cael ei phartneru ag Uwch Gymhorthydd Cyfrifeg. Mae'r Cynllun hwn yn galluogi i'r swyddog gynnal sgysiau yn y Gymraeg gyda chyd-weithiwr a hefyd bod yn ymwybodol bod ganddi "glust i wrando arni". Ymddangos bod y trefniant hwn yn gweithio'n effeithiol iawn.

Gwersi Cymraeg

Yn ystod Ionawr 2022 bu i Hyfforddai Proffesiynol yn yr Adran gwblhau hyfforddiant "Cymraeg Gwaith", sef wythnos o gwrs ar-lein trwy law Nant Gwrtheyrn. Trefnwyd yr hyfforddiant yma ar y cyd rhwng y Swyddog Dysgu a Datblygu'r Iaith Gymraeg a Chanolfan Nant Gwrtheyrn.

Casglu Asesiadau

Ar hyn o bryd mae 11 aelod o staff heb gyflwyno eu hunanasesiad. Mae'r mwyafrif o'r staff sy'n weddill yn aelodau newydd o staff, ac mae gwaith yn parhau i gasglu'r asesiadau.

Fforwm Dynodiadau Iaith

Pwrpas y Fforwm yma yw rhannu gwybodaeth, arferion da, dysgu gan eraill, delio â rhwystrau a chyfleoedd sy'n codi yng nghyd-destun y dynodiadau iaith ar draws y sefydliad.

Mae'r cyfarfodydd yma yn digwydd yn chwarterol dros Teams. Os oes unrhyw fater, cwestiwn neu sylw angen ei godi yn y fforwm, yna bydd cynrychiolydd yr Adran yn gofalu am hyn.

Mae trefniant mewn lle bod pob gwybodaeth y bydd Swyddog Dysgu a Datblygu'r Iaith Gymraeg yn ei rannu â chynrychiolydd yr Adran yn cael ei raeadru i bob aelod o staff yr Adran Gyllid.

Mewnrwyd yr Adran Gyllid

Mae trefniadau mewn lle gennym i ddiweddarau ac i drawsnewid mewnrwyd yr Adran Gyllid. Mae'r gwaith yma yn cael ei gyd-gordio gan Arweinydd Technegol (TG) a'i Dim. Bydd y fewnrwyd yn bodoli yn y Gymraeg yn unig.

Gwobr Dafydd Orwig

Mae un aelod o staff Cyllid wedi derbyn gwobr Dafydd Orwig am hyrwyddo a hybu'r iaith Gymraeg yn y gweithle. Bu iddi dderbyn y wobr yma tra yn gweithio mewn adran arall yn y Cyngor. Gobeithio y gall ddefnyddio ei phrofiadau/ymarfer da yn ei rôl newydd yn Cyllid.

2. ALLANOLI GWAITH A GOSOD CYTUNDEBAU TRYDYDD PARTI

Sut ydym ni'n sicrhau bod safon y gwasanaeth dwyieithog yn cael ei gynnal wrth allanoli a gosod cytundebau?

Cwestiwn 2 - *Os yw'r adran yn gosod gwaith yn allanol ar gytundeb, allwch chi gyfeirio at unrhyw arfer da, naill ai wrth osod amodau neu wrth fonitro i sicrhau cydymffurfiaeth efo amodau ieithyddol?*

Ymateb:

Cyflenwyr Allanol

Wrth i'r Adran Gyllid osod gwaith yn allanol ar gytundeb, rydym yn sicrhau fod gwasanaeth yn y Gymraeg yn cael ei gynnig i bobl o fewn cymunedau'r sir, er enghraifft y gwasanaeth i gwsmeriaid ym Manc Barclays a'r Swyddfa Bost.

Fodd bynnag, dylid nodi siom yr Adran fod Barclays wedi cau canghennau o fewn Gwynedd ers i'r Adran Gyllid gyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Iaith yn 2021. Mae canghennau Caernarfon a Porthmadog eisoes wedi cau yn gynnar yn 2022, ac mae cangen Dolgellau ar fin cau hefyd.

Nid yw hyn o hyd yn bosib cynnal perthynas gwbl ddwyieithog gyda rhai gwasanaethau arbenigol a thechnegol, oherwydd natur arbenigol y farchnad. Fodd bynnag, mae staff bob amser yn ymdrechu i weithredu yn fewnol trwy'r Gymraeg lle bynnag mae hynny'n bosib. Lle mae unrhyw wybodaeth yn cael ei gynhyrchu'n gyhoeddus rydym yn sicrhau ei fod yn ddwyieithog o'r cychwyn.

Er enghraifft, yn ddiweddar roedd gwaith gyda chyflenwr allanol i gynorthwyo'r adran i ddsbarthu arian Cynllun Cymorth Costau Byw. Trwy weithio'n agos gyda swyddogion y Cyngor roedd modd sicrhau fod yr holl ohebiaeth a anfonwyd i drigolion Gwynedd ar gyfer y cynllun yn gwbl ddwyieithog.

Cydweithio ar draws Cymru

Mewn ambell sefyllfa, e.e. Partneriaeth Pensiwn Cymru, dewiswyd cydweithio yn genedlaethol, yn hytrach na gosod gwaith ar gytundeb i gwmni allanol. Mae cytundeb rhyng-awdurdod yr 8 cronfa bensiwn Cymreig yn sicrhau fod adroddiadau i gydbwyllgor llywodraethu'r bartneriaeth yn adlewyrchu safonau dwyieithog Gwynedd, ac yn sicrhau llwyfan gyfartal i'r iaith tu hwnt i ffiniau'r sir.

Bu sefyllfa debyg gyda'r system gyfrifiadurol WCCIS (system gwasanaethau gofal) ar gyfer cefnogi achosion gofal o bob math, sydd wedi'i ddarparu'n genedlaethol gan ddarparwr allanol. Mae mewnbwn sylweddol datblygwyr Technoleg Gwybodaeth Cyngor Gwynedd wedi galluogi'r system i ddarparu cymaint ag sydd bosib yn ddwyieithog.

Hefyd, mae gan Gyngor Gwynedd gynrychiolydd ar Fwrdd Technoleg Cymraeg Llywodraeth Cymru, sy'n cynghori'r Gweinidog ar gyfer sefydlu "Cynllun Gweithredu Technoleg Cymraeg", ac yn rhan o strategaeth Llywodraeth Cymru Cymraeg 2050. Mae'r cynllun gweithredu bellach wedi ei gyhoeddi, gyda chynrychiolaeth o'r Cyngor yn parhau i gynorthwyo'r Llywodraeth ar y materion hyn.

3. GWEITHREDU’N DDWYIEITHOG

Sut ydym ni’n llwyddo wrth weithredu ar ofynion y Polisi Iaith a Safonau’r Gymraeg?

Cwestiwn 3 - *Oes yna unrhyw rwystrau i’ch gallu fel adran i gynnig gwasanaeth llawn yn y Gymraeg?*

Ymateb:

Cyfieithu Rhithiol

Adroddwyd i’r Pwyllgor yn Hydref 2021 newid pellgyrhaeddol ar gyfer cynnal cyfarfodydd wedi ei gyflwyno’n gyflym ddiwedd mis Mawrth 2020. Nid oedd yn bosib cynnal cyfarfodydd wyneb yn wyneb, ac felly fe drowyd at gynnal cyfarfodydd rhithiol. Gwneir defnydd helaeth o *Microsoft Teams* erbyn hyn, a hwnnw’n gweithio’n gwbl ddi-fai yn uniaith Gymraeg ar gyfer cyfarfodydd mewnol y Cyngor.

Fodd bynnag, wrth i gyfarfodydd allanol, democrataidd a rhyngasiantaethol gael eu hail-sefydlu, daeth yr angen i ddarparu cyfieithu ar y pryd. Erbyn hyn, *Microsoft Teams* oedd y ddarpariaeth safonol yn y Cyngor, ac yn wir yn brysur ddal ei blwyf ar draws Cymru, ond yn anffodus, nid oedd darpariaeth ar gyfer cyfieithu ar y pryd yn rhan o’r pecyn.

Trwy gydweithrediad rhwng y gwasanaethau cyfieithu, democrataidd a thechnoleg gwybodaeth, cyflwynwyd darpariaeth cyfieithu ar y pryd drwy lwyfan *Zoom*, bu iddo brofi’n wydn, dibynadwy, hawdd ei ddefnyddio ac yn effeithiol iawn. Mae’r llwyfan yma’n parhau’n weithredol ar gyfer unrhyw gyfarfod sydd angen darpariaeth cyfieithu ar y pryd.

Mae cyfarfodydd democrataidd y Cyngor yn parhau’n rhithiol neu’n hybrid, ac mae ein defnydd o *Zoom* a’r ddarpariaeth cyfieithu ar y pryd yn ein galluogi i ni ddarlledu rhaglen lawn o gyfarfodydd y Cyngor yn fyw ar ein gwefan.

4. DATBLYGU CYFLEOEDD NEWYDD

Cwestiwn 4 - Oes gennych chi syniadau am ffyrdd newydd y gallem ni fod yn hybu'r Gymraeg o fewn cymunedau'r sir – naill ai yn eich gwasanaethau eich hun neu drwy gydweithio gydag eraill?

Ymateb:

Darpariaeth cyfrifiaduron i Ysgolion Gwynedd

Fe sefydlwyd y Gwasanaeth Dysgu Digidol i ddarparu arweinyddiaeth a chefnogaeth ddigidol i ysgolion y Sir ar gychwyn Ebrill a'r gwaith o gyflwyno Strategaeth Ddigidol Ysgolion Gwynedd ar waith.

Mae gliniadur bellach wedi ei gyflwyno i bob athro, a'r gwaith o gyflwyno gliniadur i bob disgybl uwchradd (BI 7 -11) ar waith, gydag iaith diofyn pob gliniadur yn cael ei gyflwyno yn y Gymraeg. Mae gwasanaeth wedi ymrwymo i adolygu a gwirio gosodiadau ar ddyfeisiadau hanesyddol yr ysgolion fel bod oll o'r cyfarpar a ddefnyddir wedi eu ffurfweddu i gyflwyno'r Gymraeg fel yr iaith diofyn.

Y dyfodol

Dros y flwyddyn nesaf bydd yr Adran Gyllid yn:

Cynnal trafodaethau cychwynnol ynglŷn ag anelu at weithio tuag at gael achrediad "Buddsoddwyr Mewn Pobl", a bydd yr elfen gwaith sy'n ymwneud ar iaith Gymraeg yn rhan sylweddol o'r dasg yma.

Dros y misoedd diwethaf rydym fel Adran wedi dechrau gweithio'n agos â'r Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith Gymraeg o'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu. Byddwn yn parhau i gryfhau'r cydweithio yma dros y flwyddyn nesaf.